

MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARNI IJODIY FAOLIYATGA TAYYORLASH TEXNOLOGIYASI

Boltaeva Shaxlo Toshpulatovna

Navoiy innovatsiyalar universiteti

Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini ijodiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik va psixologik asoslari, zamonaviy texnologiyalarning o'rni hamda o'qituvchi faoliyatining o'ziga xos jihatlari tahlil qilinadi. Maqolada ijodiy tafakkurning mohiyati, o'quvchi shaxsini shakllantirishdagi ahamiyati, ijodkorlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan o'quv muhitini yaratish usullari yoritilgan. Tadqiqotda o'yinli, loyihaviy, tadqiqotchi va axborot-kommunikatsion texnologiyalarni integratsiyalash orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tasavvur, muammoli vaziyatlarda yechim topish ko'nikmalarini shakllantirish masalalariga e'tibor qaratilgan. Shuningdek, maqolada o'qituvchining ijodiy shaxs sifatida o'rni, o'quvchilarda ijodkorlikni rag'batlantirish metodlari hamda ta'lim jarayonining innovatsion yondashuvlar bilan boyitilishi haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: ijodiy faoliyat, boshlang'ich ta'lim, pedagogik texnologiya, o'quvchi shaxsi, o'yinli ta'lim, loyihaviy faoliyat, kognitiv rivojlanish, pedagogik muhit.

Abstract: This article analyzes the pedagogical and psychological foundations of preparing primary school students for creative activity, the role of modern technologies, and the specific features of the teacher's professional work. It explores the essence of creative thinking, its importance in shaping the learner's personality, and the methods for creating an educational environment aimed at developing creativity. The study focuses on the integration of play-based, project-based, research, and information-communication technologies to develop students' independent thinking, imagination, and problem-solving skills. Furthermore, the article discusses the role of the teacher as a creative individual, methods of fostering creativity in students, and the enrichment of the educational process through innovative approaches.

Keywords: creative activity, primary education, pedagogical technology, learner's personality, play-based learning, project-based activity, cognitive development, pedagogical environment.

Bugungi kunda ta'lim tizimining asosiy maqsadi — mustaqil fikrlaydigan, yangicha yondashuvlarga ochiq, muammolarni tahlil qila oladigan, ijodkor shaxsni tarbiyalashdan iborat. Shu jihatdan, maktab yoshidagi bolalarda ijodiy qobiliyatlarni shakllantirish — zamonaviy pedagogikaning eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Boshlang'ich maktab davri — bu bolaning shaxsiy rivojlanishida eng faol

bosqichlardan biri. Aynan shu davrda o'quvchilarda tafakkur, xotira, tasavvur, nutq, emotsional idrok va muloqot qobiliyatlari tez sur'atlarda rivojlanadi. Shuning uchun ham bu yoshdagi o'quvchilarda ijodiy faoliyatga qiziqishni uyg'otish, ularni mustaqil izlanishga yo'naltirish muhim ahamiyatga ega. Ijodiy faoliyatga tayyorlash texnologiyasi o'zida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, differensial yondashuv, faol metodlar va interaktiv o'qitish shakllarini mujassamlashtiradi. Bu jarayonda o'quvchi nafaqat bilim oluvchi, balki o'z faoliyatining faol ishtirokchisiga aylanadi.

Ijodiy faoliyat — bu yangi g'oya, mahsulot yoki yechim yaratish jarayonidir. Pedagogik jihatdan olganda, ijodkorlik bolada o'z fikrini erkin ifodalash, nostandart vaziyatlarda yo'l topish, mavjud tajribani yangicha talqin etish qobiliyatini bildiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchisi uchun ijodiy faoliyatning shakllari juda xilma-xil: chizish, yozish, hikoya to'qish, rolli o'yinlar, muammoli vaziyatlarni hal etish, loyihalar tayyorlash, tabiat hodisalarini kuzatish va boshqalar.

Psixologlar (L.S. Vygotskiy, D.B. Elkonin, A.N. Leontyev) ta'kidlaganidek, ijodkorlik — bu bolaning tabiiy ehtiyoji bo'lib, u o'yin, tajriba, tasavvur va muloqot orqali shakllanadi. Demak, boshlang'ich ta'limda o'qituvchining asosiy vazifasi — bu tabiiy ijodiy salohiyatni qo'llab-quvvatlash, uni ijobiy yo'nalishga yo'naltirishdir.

Ijodkorlikning boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati shundaki, u:

- bilimlarni chuqur o'zlashtirishga yordam beradi;
- mustaqil fikrlashni rag'batlantiradi;
- shaxsiy o'ziga ishonchni oshiradi;
- kommunikativ madaniyatni shakllantiradi;
- emotsional-intellektual rivojlanishga zamin yaratadi.

Ijodiy faoliyatni samarali shakllantirish uchun quyidagi pedagogik sharoitlar zarur:

1. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim muhiti. Har bir bola o'z qobiliyati, temperamenti va qiziqishlariga ega. O'qituvchi bu individual farqlarni hisobga olib, mos usullarni qo'llashi lozim.
2. Erkin fikrlash va xavfsiz muloqot muhiti. Bolaning fikrini baholash emas, balki tinglash va rag'batlantirish muhimdir.
3. O'yin va tajriba asosidagi ta'lim. O'yinli mashg'ulotlar, mini-loyihalar, kreativ topshiriqlar bolalarda faol ishtirokni oshiradi.
4. Integrativ yondashuv. Ijodkorlik bir fanga emas, barcha fanlar bilan bog'lanishi lozim (matematika, ona tili, tasviriy san'at, texnologiya va hokazo).
5. Motivatsion tizim. Maqtov, tanlovlar, ko'rgazmalar, ijodiy ishlarni namoyish etish — bu o'quvchilarni rag'batlantiruvchi omillardir.

Shunday qilib, o'qituvchi ta'limni faqat bilim berish jarayoni sifatida emas, balki shaxsiy o'sish va o'zini ifodalash maydoni sifatida tashkil etishi kerak.

Ijodiy faoliyatni rivojlantiruvchi zamonaviy texnologiyalar- bugungi kunda pedagogik amaliyotda ijodiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiluvchi quyidagi texnologiyalar samarali hisoblanadi:

O'yinli texnologiyalar - boshlang'ich sinflarda o'yin — ta'limning tabiiy shakli. O'yin orqali bola yangi tushunchalarni osonroq o'zlashtiradi, ijtimoiy rollarni sinab ko'radi, o'z g'oyalarini sinovdan o'tkazadi. O'yinli texnologiyalar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- rolli o'yinlar ("O'qituvchi va o'quvchi", "Do'kon", "Safar");
- ijodiy viktorinalar;
- drammatizatsiya va teatrlashtirish mashg'ulotlari;
- muammoli o'yinlar ("Agar shunday bo'lsa-chi?").

Loyihaviy texnologiyalar - loyiha usuli — bolani mustaqil maqsad qo'yishga, reja tuzishga va natija uchun javobgarlikni his etishga o'rgatadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun loyiha mavzulari: "Mening oilam", "Bizning maktab bog'imiz", "Tabiatni asraylik", "Eng qiziqarli kitobim" kabi mavzular bo'lishi mumkin.

Tadqiqotchi (ilmiy-izlanish) texnologiyalar - bu texnologiya o'quvchini oddiy savollarga javob izlashga, kuzatish va tajriba o'tkazishga o'rgatadi. Masalan, "Nega barglar kuzda sarg'ayadi?", "Suv nega bug'lanadi?" kabi savollarni o'rganish orqali bola tahliliy fikrlashni o'zlashtiradi.

Axborot-kommunikatsion texnologiyalar (AKT)- AKT vositalari (prezentatsiyalar, interaktiv o'yinlar, multfilmlar yaratish, onlayn izlanishlar) o'quvchilarning ijodiy salohiyatini kengaytiradi. Bu jarayonda o'qituvchi bolalarga raqamli vositalardan maqsadli va xavfsiz foydalanishni o'rgatadi.

O'qituvchi — o'quvchi ijodkorligining asosiy katalizatori. Uning pedagogik mahorati, kommunikativ madaniyati, emotsional barqarorligi va yangilikka ochiqqligi o'quvchilarda ijodiy faollikni uyg'otadi.

Samarali o'qituvchi quyidagi sifatlarni o'zida mujassamlashtiradi:

- ijodiy fikrlash va innovatsion yondashuv;
- empatiya va o'quvchining ichki dunyosini tushunish;
- o'quvchilarning har bir fikrini qadrlash;
- o'z faoliyatida yangi metodlarni sinab ko'rish.

Pedagogning o'zi ijodiy shaxs bo'lmasa, o'quvchilarda ham bu sifatni shakllantira olmaydi. Shu sababli, o'qituvchilarning malaka oshirish jarayonida ijodiy tafakkurni rivojlantirish, pedagogik refleksiya va tajriba almashuvga e'tibor qaratish lozim.

Ijodiy faoliyatni shakllantirishda biror bitta texnologiyadan foydalanish yetarli emas. O'yin, loyiha, tadqiqot va AKT texnologiyalarini uyg'unlashtirish orqali o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirish mumkin.

Masalan: loyiha faoliyati davomida o'yin elementlari qo'shilishi, natijada esa bolalar o'z ishlarini AKT orqali taqdim etishlari mumkin. Bunday integratsiya nafaqat ijodkorlikni, balki muloqot, jamoada ishlash, mustaqil fikrlash ko'nikmalarini ham shakllantiradi.

Ijodiy motivatsiyani qo'llab-quvvatlash uchun o'qituvchi:

- o'quvchilarning har bir muvaffaqiyatini e'tirof etishi;
- natijadan ko'ra jarayonni qadrlashi;
- o'zining ijobiy munosabatini bildirishi lozim.

Boshlang'ich ta'limda ijodiy faoliyatni rivojlantirish — bu bolaga faqat bilim emas, balki tafakkur, o'z fikrini erkin ifodalash va hayotiy muammolarni yechish malakasini berish demakdir.

Ijodiy faoliyatga tayyorlash texnologiyasi o'quvchini mustaqil shaxs sifatida shakllantiradi, unda ishonch, mas'uliyat va o'zini rivojlantirish istagini kuchaytiradi.

Shunday ekan, o'qituvchi zamonaviy pedagogik yondashuvlarni egallashi, o'yinli, loyihaviy va AKT asosidagi o'qitish usullarini uyg'un qo'llashi lozim. Faqat shundagina ta'lim jarayoni haqiqiy ijodiy muhitga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Polat E.S. *Ta'limdagi yangi pedagogik va axborot texnologiyalari*. — Moskva: Akademiya, 2010.
2. Xutorskoy A.V. *Ijod pedagogikasi*. — Moskva: MGU nashriyoti, 2003.
3. Qudrjavitsev T.V. *Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy rivojlanishi*. — Sankt-Peterburg: Rech, 2012.
4. Jalilova N. *Boshlang'ich ta'limda ijodiy tafakkurni rivojlantirish texnologiyasi*. — Toshkent, 2020.
5. Karimova V.M. *Psixologiya va ijodiylik asoslari*. — Toshkent: O'zbekiston, 2018.